

VRIJDAG 6 APRIL 1945

Achterop de Riegshoogtendijk

Het eerste stukje Drenthe dat werd bevrijd, was het puntje van de provincie net ten zuiden van Coevorden. Het viel donderdag 5 april 1945 in handen van de Canadezen van de 4th Canadian Armoured Division. De dag erop gonsde het in de gemeente Hoogeveen van de geruchten. Coevorden werd bevrijd en de eerste Canadezen lieten zich zien in De Krim, zo werd gezegd. Dat dit ook Belgen waren, wist men niet. Die dag kwamen ook de eerste patrouilles in de gemeente Hoogeveen. Ray Muller was een Amerikaan van Tsjechische afkomst. De Texaan zat voor het raam bij Hendrik Bos. Hendrik Bos was een broer van Arend Bos van de KP-Rieks. Hendrik woonde toentertijd op het adres Zuiderdiep C 197, dat later omgedoopt werd in Riegshoogtendijk 212. Ray Mullers vliegtuig was neergestort en hij zat bij Hendrik ondergedoken. Plotseling veerde hij op. Zijn kameraden waren er, ze werden bevrijd! Canadese carriers reden over de Riegshoogtendijk en kwamen in ieder geval tot aan de Wijdewijk. Daarna keerden ze terug. De boeren bij de Riegshoogtendijk staken de vlag uit. Eindelijk, de bevrijders waren er! Ray was niet meer te houden. Zijn moeder en zijn familie dachten vast dat hij dood was. Hij moest en zou naar de geallieerde troepen. De dag erop zou Ray proberen zijn militaire kameraden te bereiken.

Manitoba Dragoons

Het ging om een van de secties van het Canadese 18^e Pantserregiment, beter bekend als de Manitoba Dragoons. Het waren Canadese verkenners, die de hele dag al op zoek waren naar de posities van de Duitsers. Ze moesten de wegen naar het noorden verkennen, zodat het voor de hoofdmacht duidelijk zou zijn hoe ze het best en het snelst op zouden kunnen rukken. Een squadron van de Manitoba Dragoons bestond uit 175 man aan personeel, 36 verkenningswagens van verschillende typen, 17 motoren, 11 trucks en een commandowagen. Ieder squadron had 25 radiotoestellen, Wireless Sets no.19. De commandant van de Manitoba Dragoons was luitenant-kolonel Patrick C.R. Black. Met zoveel mensen en voertuigen kon een squadron in een redelijk beperkt gebied bij wijze van spreken overal tegelijk zijn.

Wolfsbos

Die vrijdag 6 april vond er iets opmerkelijks plaats in de Wolfsbos. Een klein, groen, eenmotorig propeller-vliegtuigje van Duitse herkomst, een laagdekker, kwam uit het oosten aanvliegen. Waarschijnlijk ging het om een Messerschmitt 108, een les- en verbindingstoestel. Het toestel vloog vrij laag. Schijnbaar op zoek naar iets. Het toestel vloog over het Hollandsche Veld, over de Wolfsbos, en draaide tussen de Wolfsbos en Alteveer. Blijkbaar had men gevonden wat men zocht. Het toestel vloog oostwaarts op de Wolfsbos af, daarbij afdalend en

landend. vanaf de school in Het Haagje keken Duitsers toe, de verrekijkers voor de ogen. Hilbert Everts woonde op de westkant van de Wolfsbos, in de omgeving waar nu een kanaal en een autoweg de oude wolfsbos snijden. In zijn land kwam het vliegtuigje met een schok tot stilstand. Het land was toch niet zo vlak als verwacht werd. Het toestel schoof rikkepalen plat, pakte een sloot, water en modder vlogen in het rond en de drassige grond golfde door de schok alsof ze vloeibaar was. Alles werd stil. Uit het toestel klommen een jonge man en een jonge vrouw, met een hoofdwond. Ze droegen blauwe overalls, die al snel uitgetrokken werden en door Slont, een van de omwonenden, begraven werden. Ze mochten niet gezien worden. Het was half 8 's avonds, misschien al 8 uur, waarmee we waarschijnlijk de reden van de noodlanding te pakken hebben. Het werd langzaam donker. Nachtvliegen is slechts weggelegd voor vliegtuigen met voldoende apparatuur aan boord en piloten met vliegervaring in het donker. Dit toestel moest aan de grond zien te komen voordat het te donker was om een geschikte landingsplaats te vinden.

"Waar zitten de Duitsers?" hadden de inzittenden angstig gevraagd. De man en vrouw waren al verdwenen voor die kwamen. De andere dag had het nieuwtje van de noodlanding zich zover verspreid, dat de nieuwsgierigen van alle kanten op het vliegtuigje afkwamen. Er stond toen een Duitse soldaat op wacht, die voorkwam dat men er te dicht bij kwam. De schaarse informatie die er beschikbaar was over de jonge vrouw en de jonge man, verspreidde zich via de geïnteresseerde menigte. Verteld werd dat ze in Hannover opgestegen waren. De vrouw was hoogzwanger geweest en had kort na de onfortuinlijke landing in de sloot geweten dat het zover was. Ze was nog diezelfde avond bevallen, in een woning in Alteveer. Daar was ze gekomen via de ondergrondse. Mensen uit het verzet hadden zowel de vrouw als de man opgevangen en van een onderduikadres voorzien. Afgaande op die informatie, en gelet op de overalls die niet gezien mochten worden, is het waarschijnlijk dat het vliegtuigje dat in de Wolfsbos landde vluchtelingen vervoerde. De omstanders vertelden onder elkaar dat het tewerkgestelden waren, die ontsnapt waren.

Nachtelijke tocht naar Slagharen

De Binnenlandse Strijdkrachten uit Zuidwolde en de buitengebieden van Hoogeveen stonden onder leiding van - of hadden zeer nauwe contacten met - oud KP'er Rieks Zomer. Hij was een broer van de vermoorde Otto Zomer. Hij had een groepje getrouwen om zich heen, met wie hij tijdens de oorlogsjaren illegale acties had uitgevoerd, en die nu leiding gaven aan groepjes BS'ers zonder veel ervaring. Rond de bevrijding had Wolter (Jan Westerhof uit Aalden) ook de leiding over ploeg BS'ers. Iedere ploeg was 10 man groot. Hij woonde toen, oftewel zat toen ondergedoken, bij Katerberg,

op het Zandveld, tussen Zuidwolde en Alteveer. Nadat de Duitsers hun troepen teruggetrokken hadden, kreeg hij opdracht zich uit het Niemandland terug te trekken en contact te maken met de Canadezen in Slagharen en Balkbrug. Hij vroeg Rieks wat hij doen moest. "Doe wat je hart je ingeeft", zei Rieks Zomer. "Teut van niks", zou Wolter later zeggen. Hij had van Rieks verwacht dat hij eveneens opdracht zou geven naar de Canadezen te gaan. Wolter en zijn BS'ers vertrokken.

Onderweg werden ze ingehaald door een koerierster, met de mededeling dat de moffen hen achterna gingen. Ze zouden alles doodschieten wat hen voor de mitrailleurs kwam ... Onmiddellijk maakten ze rechtsomkeert, richting Zuidwolde. Ze reisden 's nachts. Om zo weinig mogelijk lawaai te maken, hadden ze de schoenen met sokken omwikkeld. In Zuidwolde zaten ze ook bij een Katerberg in huis. Voor in de boerderij zaten de Duitsers, achterin Wolter met zijn ploeg. Iedereen was doodsbang dat het tot een schietpartij zou komen. Vermeden de Duitsers het gevecht, of hadden ze de BS'ers niet opgemerkt? In ieder geval vertrokken ze weer. Dit angstige avontuur had plaats toen de eerste Canadezen in Slagharen zaten, en de Duitsers zich nog niet hadden teruggetrokken achter de Hoogeveense Vaart.

De nachtelijke tocht van Wolter en zijn ploeg BS'ers moet dan ook plaatsgevonden hebben in de nacht van 6 op 7 april 1945. Het was niet de enige expeditie van de BS'ers van Rieks Zomer. Oenze Bakker, alias Floep, was ook een onderduiker met een ploegje BS'ers om zich heen. Zij trachtten een van deze nachten de geallieerde troepen in Coevorden te bereiken. Hoe gevaarlijk dergelijke acties waren werd snel duidelijk. Op 6 april schoten de Nederlandse Grüne Polizei en SS in Balkbrug vijftien burgers neer, waarvan negen mannen dodelijk getroffen waren. Voor de BS'ers zou eveneens geen genade zijn.

Hoogeveen

Hoogeveen was in die dagen een smeltkroes van de meest uiteenlopende Duitse eenheden. Militair commandant van Hoogeveen was SS Hauptsturmführer Maissner, geassisteerd door SS obersturmführer Hauber en SS Hauptman Francke. Met de geallieerden in zicht werd het hoofdbureau van de Wehrmacht verplaatst naar Beilen, naar een van de gebouwen van Beileroord. Het was al nachtenlang onrustig in Hoogeveen. In het duister kwamen onbekende troepen aan of vertrokken weer. Treinen vol materieel en soldaten passeerden de plaats. Regelmatig waren lichtkogels of zelfs lichtfakkels boven de plaats te zien. Dat laatste bijvoorbeeld in de nacht van 4 op 5 april. De nacht van 5 op 6 april was erg onrustig. Er was een buitengewoon druk verkeer van auto's, paarden, soldaten en burgers. Treinen reden af en aan. Lange rijen paarden passeerden, alsof de Duitsers alle paarden uit de Achterhoek en Twente weghaalden. Tussen 5 en 6 uur in de morgen kwam een vliegtuig,

die kort opflitsende lichtkogels uitwierp en een kleine bom op het station trachtte te droppen. Omwonenden verbleven zo mogelijk enige tijd in de schuilkelder, als ze die hadden. Diverse families hadden die nacht in totaal een 20-30 soldaten te logeren, waar verder geen onderdak voor was. Er waren veel arbeiders in de mijnen onder, Duisburgers, die bij de komst van de geallieerde troepen door hun eigen mensen waren opgehaagd, in een soldatenjas gestoken, en nu moesten vechten. Ze dachten er niet over, om dat te gaan doen.

Onder de vele soldaten die de 6^e april door Hoogeveen liepen, waren ook troepjes van zo'n 20 man, waar zelfs geen geweren meer voor waren. Ze liepen met stokken. Veel soldaten, lopend, op de fiets, met of zonder geweer, trokken naar het noorden. Net als veel NSB'ers op doortocht. Kinderen speelden op straat, alsof er niets aan de hand was. Fietsende soldaten belden om er langs te kunnen. Verder was het verbazingwekkend stil. Geen vliegmachine in de lucht, geen geschutvuur te horen. Het nieuws over de bevrijding van Coevorden was die middag al overal in Hoogeveen doorgedrongen. Lutten was al bevrijd, zo meldden ooggetuigen, en de troepen waren ook al in De Krim.....

's Avonds vertrokken er meer dan 1000 man uit Hoogeveen: de Duisburgers, OT'ers en SA'ers. Alleen al in de industrieschool hadden de nacht ervoor 700 man geslapen. De meeste waren Duitsers, die waarschijnlijk nooit een geweer in hun handen hadden gehad. Op het stationsplein reden auto's af en aan. De mannen stroomden er heen, twee treinen waren aan het rangeren en daarboven het zware geronk van de motoren van de Engelse vliegmachines, die een raid op Duitland ondernamen. De mannen vertrokken veilig, die avond rond 21.00 uur. De Hoogeveense bevolking zag het gebeuren en las de tekens: de vijand was op de vlucht, de bevrijders waren in aantocht.

Zuidwolde

Die vrijdagavond kwamen er drie overvalwagens met Duitsers in Zuidwolde aan. Ze kwamen in contact met NSB-burgemeester Udem. Toen deze duidelijk werd dat de geplande actie zou uitlopen op een razzia met plunderen en moorden, probeerde hij hen daarvan af te houden. Dat lukte hem, maar hij verspeelde daarmee wel het vertrouwen van de Landwacht, geüniformeerde NSB'ers die als hulppolitie de Duitsers assisteerden. Die avond werd hij door enkele leden van de Landwacht in het gemeentehuis vastgebonden op een stoel. Volgens de Landwachters was hij te toegevend voor de bevolking. Pas na twee uur kwam hij weer vrij.